

POLITIKAI MUNKA A HADTÁPBAN

A központhadtáp katonai szervezetek sorállománya körében folyó közművelődési munka néhány tapasztalata, feladataink

Kovács Károly alezredes

AZ MNHF-ség különböző szintű párttestületei és politikai szervei a közművelődés sajátos nevelő funkciójának jelentőségét szem előtt tartva rendszeresen áttekintik a pártpolitikai munka e fontos területének helyzetét, megfelelő gyakorisággal. Megvonják a végzett munka általános tapasztalatainak mérlegét és kialakítják a feladatokat is.

Az MSZMP MNHF-i VB legutóbb 1986. július 14-én tárgyalta a témát a Politikai osztály előterjesztésében. Az előterjesztés jól tükrözte azokat a kedvező és kedvezőtlen változásokat, melyek a közművelődés terén az MSZMP MNHF-i PB 1982. évi ülése óta bekövetkeztek a szervezetek fejlesztése, valamint a személyi és tárgyi feltételek vonatkozásában. A dokumentum alaposan számba vette azokat a sajátosságokat is, melyek a közművelődés lehetőségei és feltételei oldaláról sajátosan jellemzik a központhadtáp katonai szervezeteit. A téma tárgyalása során kellő hangsúlyt kaptak azok a módosulások is, melyek a szervezeteinkhez bevonuló fiatalok társadalmi helyzetében végbementek és hatással vannak a közművelődési munka színvonalára és eredményességére. Jelentőségének megfelelően esett szó anyagi, technikai és pénzügyi feltételekről is. A párttestület mindezek birtokában elvégezte a közművelődés helyzetének ismételt értékelését újrarendelt és meghatározta a továbbfejlődést biztosító tennivalókat is.

✱

Hogy miért éppen a sorállomány helyzetét vizsgálta a VB, annak több oka is van. Közülük talán a legkézenfekvőbb az a körülmény, hogy a közművelődés legnagyobb szervezett bázisa, közművelődési alapszolgáltatásuk biztosítása a szolgálati eljárások és politikai szervek feladata továbbá többségük olyan helyzetben van, hogy e munkában való részvételüket rendszeresen biztosítani a napi feladatok sokszínűsége miatt nagyon nehéz még az egynemű szervezeti elemek viszonyai között is.

A sorállomány körében folyó közművelődési munka célja, követelményei, eszköz- és normarendszere párthatározatokban, miniszteri parancsban, az előjáró politikai szervek intézkedéseiben és terveiben meghatározottak. A felsorolt dokumentumok megfelelő eligazodást nyújtanak a hosszabbtávú tennivalókhöz éppúgy, mint a napi feladatok végrehajtásához.

E dokumentumokra alapozva állapította meg a VB, hogy a központhadtápnál a sorállomány körében folyó közművelődési tevékenység a politikai munka szerves részeként valósul meg.

Jelentősége a sorállomány eszmei nevelésében, világnézetének alakításában, szocialista tudatának megszilárdításában az elmúlt évek folyamán nem csökkent, sőt bizonyos hatások és jelenségek következtében növekedett. Ilyen jelenségként és hatástényezőként fogható fel a társadalmunk szellemi életében meglevő ideológiai sokszínűség és vele párosuló gondolkodásmód sokfélesége, a követésre felkínált életforma és életvitel tarkasága.

Színvonalasabb közművelődési munka szükséges szervezeteinkben a fiatalokat érintő bizonyos hátrányok kiküszöbölésére is. A hátrányok forrása, hogy a szolgálatra bevonult fiatalok egy jelentős hányada a szükségesnél kevesebb időt tölt el művelődéssel és igényes szórakozással. Okai többfélék.

Hatnak a pályakezds, a családalapítás gondjai, a szociális háttér nehézségei. Nem lebecsülendő az antiszociális magatartáshoz vezető káros szenvedélyek megléte a fiatalok egy részénél és az ezekkel párosuló életmód, nevelési deficitet produkáló szerepe sem. Nem szabad figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy az igényesebb közművelődési szolgáltatások árai jelentős növekedésének hatására a tehetősebb családok gyermekeinek kivételével ma kevesebb fiatal képes e szolgáltatásokat folyamatosan igénybe venni, hatásrendszere alatt élni és dolgozni.

Mindezek hatására nem szabad csodálkozni azon, hogy a 70-es évek első feléhez viszonyítva a bevonuló fiatalok körében kevesebb az öntevékeny előadó és alkotó mozgalomba bekapcsolódók száma, kevesebb a kultúraktivista, ma hatékonyabb és kitar több felvilágosító és mozgósító munkával lehet csak elérni a közösségi és egyéni művelődés szükségletrendszerének erősítését, a kínáló lehetőségek kihasználását, a szervezetek által nyújtott alapszolgáltatások igénybevételét.

Az eddig elmondottak is egyértelműsítik, hogy ma nehezebb a közművelődési munkában a megszokott eredményeket produkálni, vagy azt még tovább javítani. Ez még akkor is igaz, ha a kedvezőtlen jelenségek a szolgálatot teljesítő fiatalok csak egy részénél tapasztalhatók és azok egy része is csak átmeneti jelenségként fogható fel.

A központhadtáp katonai szervezetekben a közművelődési munkához szükséges *feltételek és körülmények* az elmúlt években valamelyest javultak. Ennek a munkának a szervezettsége és szakmai irányítottsága a polgári életnél jobb színvonalon biztosított. Ez a helyzet biztosítja annak potenciális lehetőségét, hogy a sorkatonai szolgálat ideje alatt a fiatalok közművelődési ismeret- és igény szintje nivellálódik, a többség rendszeren igénybe veszi a szervezetek által nyújtott közművelődési alapszolgáltatásokat, a művelődés közösségi és egyéni lehetőségeit. A fiatalok jelentős hányada szervezeteinkben válik rendszeres olvasóvá, színházlátogatóvá, itt szereti meg a filmet, itt lesz a tv értékes műsorainak rendszeres nézője, kiállítások, tárlatok, múzeumok látogatója.

A rendszeres és pozitív közművelődési munka hatása érezhetően megmutatkozik a fiatalok többsége honvédelmi szemléletének alakulásában, gondolkodásuk, magatartásuk formálásában, esztétikai ismeretek gyarapodásában.

A közművelődési munka MNHF-ség szintű szakmai irányítását végtelenül bonyolulttá teszi az a tény, hogy rendkívül eltérőek az egyes szervezetek és azokon belül még a

különböző funkcionális feladatokat ellátó alegységek lehetőségei és feltételei is. A nagyfokú differenciáltságot elsősorban az az esélyegyenlőtlenség hozta létre, mely a főváros és általában a vidék lehetőségében, a közművelődési szakemberek meglétében vagy hiányában és e munka objektumigényeinek kielégítettségében nyilvánul meg. A különbségek természetesen nem jelentették és nem jelenthetik azt, hogy a hátrányos helyzetű szervezetek lemondtak volna a felzárkózás lehetőségéről, a folyamatos és tervszerű közművelődési ráhatás megvalósításáról és biztosításáról. Velük szemben akkor vagyunk viszont igazságosak, ha munkájukat nem más szervezetekhez hasonlítjuk az értékelő munka során, hanem azt vesszük számba, hogy saját lehetőségeikkel miként élnek, azokat hogy használják ki.

Fontos előrelépésnek tartjuk, hogy a sorállománnyal rendelkező szervezetek parancsnokai, egyszemélyi vezetői túlnyomó többségének vezetői tevékenységébe beépült a közművelődéssel való fokozottabb törekvés. A kedvező szemléletváltozást elősegítették a párthatározatok szabta magas szintű követelmények, a miniszteri parancs szemléletformáló hatása, a politikai szervek szakszerű segítő és irányító munkája, valamint a hatékony anyagi és pénzügyi megalapozottság. A vezetők többsége kedvező hozzáállásának árnyékában mindig meghúzódik néhány vezető, akiknek tudatában nem eléggé rendezettek az értékrendek és nincs helyén munkájukban a közösségi és egyéni művelődés szükségleteinek kielégítésére irányuló törekvések támogatása. Közülük kerülnek ki azok, akik a szükségesnél gyakrabban sértik meg a fiatalok irányított és kötetlen szabad idejét, fontosabbnak tartják még halasztható esetben is a betonozást, csapatépítkezést, az öncélú munkavégzéseket, mint a fiatalok szabadidős igényeinek kielégítését.

A vezetők közművelődéshez, a tudatformáláshoz, neveléshez való hozzáállásának minősítéséhez találó az a megjegyzés, hogy nézd meg miként tisztelik a katonafiatalok szabad idejét, akkor megtudod, hogy egy adott szervezetben hogyan kezelik a katonákat, mennyire tartják fontosnak művelődésüket és szórakozásukat, hogyan áll a szervezetben az ember tisztelete és megbecsülése.

A *közművelődés személyi feltételei* a központhadtápnál az elmúlt évek során javuló képet mutatnak, melyek főleg a szakmai irányító munkában jelentettek előrelépést.

Javított a helyzeten, hogy MNHF-ség szinten szakember irányítja ma már ezt a munkát, valamint a tiszthelyettesképző bázison is dolgozik közművelődési szakember.

A többi szervezetben a parancsnokok, politikai helyettesek, szd. politikai megbízottak, párt és KISZ-szervezetek tervezik, szervezik, irányítják és végzik ezt a nagy jelentőségű munkát. A személyi feltételek vonatkozásában éppúgy mint a tárgyiakban a legkedvezőtlenebb helyzetben a kislétszámú szervezetek és a vidéki kisbázisok vannak.

Nem tekinthető megoldottnak több, nagylétszámú sorállománnyal rendelkező középírányító szervnél (MN ÜEK, MN KSZFI) a közművelődési munka szakirányítása szakbeosztás hiánya miatt.

A közművelődési munkában évek óta semmi mással nem pótolható tevékenységet fejtenek ki a *könyvtárosok*. Ők alapján jó színvonalon képesek biztosítani az irodalmi propagandát, az olvasási kultúra fejlesztését, a politikai és szépirodalmi igények kielégítését. Néhány helyen elismerésre méltó módon terjesztik az irodalom új alkotásait.

Foglalkoztatásuk és felkészültségük meglehetősen differenciált. 13 fős létszámból a többség nem főállású. Csupán 2 fő rendelkezik felsőfokú, 7 fő középfokú végzettséggel, 4 fő pedig szakképzetlen.

A közművelődés *anyagi-technikai* feltételei az elmúlt évek során mennyiségben, minőségben és technikai színvonalban egyaránt javultak. Ennek ellenére a fehér foltok a már említett helyeken megmaradtak és felszámolásuk sem tekinthető a közeljövő feladatának.

Kedvezőnek ítéelhetjük, hogy a könyvtárak behálózják szervezeteinket. 12 könyvtár és 7 könyvlerakat mintegy 47 000 kötettel áll az állomány rendelkezésére. A könyvállomány bővítésének és a fejlesztésnek határt szab a felhasználható normatíva, de előfordul, hogy a bővítés akadálya az objektum szűkös mérete.

A katonafiatalok közművelődési komfortérzetét kedvezően befolyásolja, hogy a heti két filmvetítés mellett a legtöbb helyen ma már rendelkezésre állnak a színes televíziók, a korszerű magnetofonok, lemezjátszók és megkezdődött a videotechnika beáramlása is anyagi lehetőségeink függvényében. Anyagi lehetőségeink a csapatstúdiók és csapatrádiók rendszerének jelenleginél szélesebb alkalmazását tennék lehetővé. Napjaink egyik legnagyobb anyagi-technikai gondja a filmvetítő-berendezések elhasználódása, elavultsága és cserélésük nehézsége. Ez a probléma kihat filmvetítéseink körülményeire és a vetített filmek élvezhetőségére is.

A központhadtáp katonai szervezeteinek többségében a közművelődési munka centrumai az *ifjúsági klubok*. Az ifjúsági klubokban az elmúlt évek során összességében eredményes munka folyt a közösségi és egyéni művelődési igények kielégítése érdekében. A katonafiatalok művelődési és szórakozási igényeinek kielégítése mellett nem eléggé éltek a klubmozgalomban rejlő szervező és mozgósító lehetőségekkel. A mozgalomban csak néhány klub képes folyamatosan (Pl.: MN 1. ÜZAR) jó színvonalú eredményeket produkálni. Oka nem elsősorban a tartalmi munka hiányában keresendő, hanem a klubok társadalmi vezetése nem nagyon vállalja azt a többletet, ami a mozgalomban való részvétellel jár.

Az elmúlt évek során a közművelődést végzők körében csökkent az *ismeretterjesztő* előadások szervezése és azok felhasználása az általános műveltség, tájékozottság gyarapításában, nevelőmunkában.

Ez a tendencia annál inkább is érthető, mert az ismeretterjesztés jelentős szerepet játszhat az állami feladatként szereplő politikai tájékoztatás rendjében is, ahol köztudottan a hozzá szükséges idő a szervezetek terveiben is biztosított.

A jövőben nagyobb figyelmet kell fordítani a pártpolitikai szerveknél arra, hogy az ismeretterjesztés jobban beépüljön munkájuk egész menetébe és a komplex előadás-sorozatok jobban szolgálják az állomány nevelését, politikai, gazdasági, művészeti ismeret-szintjük gyarapítását, a települések adta lehetőségek felhasználását.

Az *öntevékeny előadó és alkotó* munka terén összességében sikerült megőrizni a korábbi eredményeket, de bázisának csökkenésére célszerű odafigyelni és ennek megfelelően foglalkozni vele. Az évente megrendezésre kerülő fesztiválok és kiállítások mindig produkálnak szép eredményeket, elismerésre méltó alkotásokat, de azt is célszerű számba venni, hogy ezek többsége MNHF-ség szinten nem a sor-, hanem az állandó állomány produkciói, a különböző polgári fiatalokat felvonultató intézetek eredm-

neyi. Azt is fel kell említeni viszont, hogy jónéhány helyen a hozzáértés hiánya vagy más megfontolások miatt tehetségek kallódnak el, még a különböző ünnepi alkalmakat, kiemelkedő rendezvényeket sem használják fel vers- vagy prózamondók szerepeltetésére, zenés-énekes produkciók bemutatására még akkor sem, ha a rendezvények sorra sivárak, egysíkúak, sablonosak.

Nem tapasztalható előrelépés a *szakköri munkában*, mely több ponton kapcsolódhatna a szervezetek fejlesztési törekvéseihez, újítások megvalósításhoz, és az egyéni hobby-igények kielégítéséhez. A szakköri munkában nincsenek kellően kihasználva az egyes szervezetek szakmai sajátosságai, szakemberei. A szocialista versenymozgalom és brigádmozgalom sem segíti kellően a szakköri munka fellendítését, a lehetőségek kihasználását.

A közművelődési alapszolgáltatások terén stabilan biztosított járandóságnak kell tekinteni, azt, hogy az egyösszegű politikai norma terhére a sorkatonák évente két alkalommal eljutnak színházba. E téren feladataink között jobban oda kell figyelni a műsorok kiválasztására, hogy abban érvényesüljenek nevelési célkitűzéseink éppúgy, mint a katonafiatlok igényei.

Szervezeteink döntő többsége benne szerepel az MN filmforgalmazási rendszerében, így biztosított a heti kétszeri filmvetítés. Az őralegségekkel rendelkező szervezetek minden filmet kétszer vetítenek. Nem lehet és nem is szabad egyetérteni az olyan hozzáállással, melynek lényege, hogy az újonckiképzés időszakában csak ritkán vagy egyáltalán nem biztosítják a fiatal katonáknak a játékfilmek megtekintését. A filmvetítő berendezések problémája mellett gyakran okoz gondot a szakképzett gépkezelők biztosítása. A mozigépkezelők biztosításában nagy segítséget jelent, hogy az MN ÜEK politikai apparátusa most már évek óta végzi szakemberek bevonásával a kiképzési feladatokat egyik bázisán 20-30 katonafiatal részére.

A közművelődési munka összességében jól szolgálja a sorkatonák *pihentetését és szórakoztatását*. A katonák körében népszerűek a különféle eseményekhez kapcsolódó szellemi vetélkedők, ügyességi játékok, társasjátékok, klubestek, kirándulások, koncertek és sportesemények látogatásai. A tapasztalatok azt igazolják, hogy a jövőben több gondot kell fordítani a laktanyában maradó állomány szervezett programok keretében való szórakoztatására a hétvégeken, katonai szünnapokon, több napos ünnepek alkalmával.

Az egyösszegű politikai normatíva a fokozatos áremelkedések ellenére biztosította a legfontosabb közművelődési tevékenység anyagi és pénzügyi megalapozását. Ezt csak úgy sikerült elérni, hogy a pártpolitikai szervek többsége megtanulta a takarékos gazdálkodást, az igények racionalizálását és más források – átcsoportosítások, társadalmi munkaadások –, igénybevételeit is.

A továbbiakban néhány szót a sorállomány igényeiről és közművelődési szokásairól.

Az elmúlt évek során a sorállomány programigénye televíziócentrikus lett, melyet nem lehet és nem is szabad csak pozitívnak tekinteni. Az igények eltolódását jól mutatja, hogy a tv-programok nézettsége közel háromszorosa a filmvetítéseknek. Az igényeltolódásban közrejátszik az a tény, hogy a programszervezők legtöbbször nem vállalják a szelektálást, az értékes műsorok kiválasztását és annak propagálását.

A szabadfoglalkozású egyéni programok vizsgálata azt mutatja, hogy a sorkatonák többsége szereti az olvasást, a tanulást, a hanglez- és magnóhallgatást, a könnyűzenei szórakoztató műsorok különböző irányzatait és alkotásait, továbbá szívesen játszanak társasjátékokat és asztali sportversenyeket.

A pozitív törekvések mellett a fiatalok egy kisebb része feltehetően igény és készítés hiánya miatt tétlenséggel, semmittevéssel tölti el szabadidejét. Ezekre a fiatalokra nagyobb figyelem kell, hogy irányuljon, mert közülük nem egy esetben kerülnek ki pótcselekvést produkálóként a fegyelmetlenkedők.

A meglévő szélsőségek ellenére megállapítható, hogy a sorkatonák többsége a szolgálat idején pozitív változásokon megy át, csökkennek körükben a műveltségbeni egyenlőtlenségek, javul általános műveltségük, emelkedik kulturális ismeretigény- és tudásszintjük, egész szükségletrendszerük átfőmálódik.

A közművelődés összességében jól szolgálja a katonafiatalok személyiségének fejlődését, tudatuk formálását. Elősegíti a sorállomány erkölcsi-politikai állapotának szilárdítását, a helyenként jelentkező és a szolgálat jellegéből fakadó monotonitás, egyhangúság feloldását, a naponta ismétlődő élet- és szolgálati rend változatossá tételét. Ezek a hatások, változások eredményeznek a fiataloknál erkölcsi, magatartási és viselkedési normáikban is.

A közművelődési munka végzéséhez a párt- és katonai vezetés által megszabott követelmények teljesítéséhez a parancsnokoknak, politikai munkásoknak jelentős segítséget adnak a párt- és KISZ-szervezetek és a század politikai megbízottak. Különösen nagyra értékelhető az a munka, amit a mozgósítás, a programok szervezése és lebonyolításuk biztosítása terén végeznek. Pártszervezeteink ezen felül még azt a többletet is adják, hogy rendre értékelik a közművelődési párthatározatok végrehajtását és kijelölik az adott szintnek megfelelő tennivalókat is.

A központhatáp sorállománya körében folyó közművelődési munka helyzetének elemzése, a végzett munka tapasztalatai, az elért eredmények és felszínre került gondok alapján - figyelembe véve az e téren is fokozódó követelményeket és az eredményesebb munka iránti igényt -, nagyon összetett, bonyolult feladatok megoldására kell törekedni. Közülük is néhány kiemelésre kívánczok.

Tovább szükséges javítani a közművelődési munka végzésének személyi, tárgyi, technikai és objektum feltételeit elsősorban a meglévő lehetőségek jobb kihasználásával. Minden szinten javítani a munka tervszerűségét, szervezettségét, szakmai irányítottágát, komplexitását, valamint nevelő jellegét. Keresni a szervezetek helyzetének leginkább megfelelő formákat, módszereket, eszközöket és rendezvény-rendszert.

Emelni kellene az amatőr alkotó és előadó mozgalom presztízsét, szélesíteni tömegbázisát, biztosítani minél több esetben a fellépési lehetőségeket és az alkotások nyilvános bemutatását alsóbb szinteken is.

Ez a mozgalom jobban váljék a saját állomány szórakoztatásának és hobby-kielégítésének eszközévé, valamint rendezvényeink színesítőjévé, ünnepélyesebbé tevőjévé.

Célszerű lenne a szakköri tevékenységet újrászabályozni, azokra helyezve a hangsúlyt, melyek az alaprendeltetést, a környezetkultúrát, az újtási tevékenységek kivitelezését, a technikai jellegű szabadidős igények kielégítését segítik elő.

Az előjáróknak sokkal szigorúbban és hangsúlyozóbban kellene kezelni a szabadidő előírt normáinak megsértését. Jobban odafigyelni a katonai szervezetek vezetőinek arra, hogy a közművelődési munka miként épült be az alárendelt parancsnokok vezetői tevékenységébe, a ht. és tsz. állománynak mennyire szívügye szabadidős tevékenységek támogatása és a benne való részvétel.

Természetesen mindezekhez a kiinduló alapnak azt tekintjük, hogy a közművelődés minden ágazatában a normatív szabályzók előírásai maradéktalanul biztosítottak legyenek, a szükséges tervek, okmányok és a végrehajtást biztosító aktivista-állomány biztosított legyen.